

DANIEL BERNABÉ

“Langile-klasea identitate-kontu batera murriztua gelditu da dibertsitatearen merkatuan”

Daniel Bernabé (Madril, 1980) idazle eta kazetaria elkarriketatu dugu argitaratu berri duen *La trampa de la diversidad* (Akal, 2018) liburua dela eta. Bi hilabeteen hirugarren edizioa du dagoeneko, eta zalaparta handia, eztabaida biziak piztu ditu sareetan, jorratzen dituen gaiak jakin-mina eta azkura eragiten dituzten seinale.

Maria Colera Intxausti
@bizialairau

Postmodernismoaren ondorioen inpugnaziotzat har daiteke zure liburua. Zuk nola definitzen dituzu Fredric Jameson-ek kapitalismo berankorraren logika kulturaltzat daukan postmodernismoa eta haren ondorioak?

Filosofiaren eta politikaren alorrekoak diren kontzeptu horiek handi samarrak izan daitezke niretzat, idazle hutsa naizen aldetik. Postmodernismoak gure gizartean eta gure jardun politikoan dituen ondorioak aztertu nahi izan ditut. Postmodernismoa garai baten espiritu modukoa bihurtu da eta kontua ez da hainbeste postmodernistatzat jotzen diren autoreek beren liburuetan esan zutena, baizik eta neoliberalismoak nola erabili zituen liburu eta teoria horiek marxismoaren espiritu unibertsalaren kontra jotzeko eta ezkerrean zalantza etengabea txertatzeko, eragotzi nahian XX. mendean arrakasta izan zuten molde batzuk errepikatzea, zeintzuek iraultzak ekarri zituzten eta herriak boterea hartzea.

“Neoliberalismoan dibertsitateak merkatu itxura hartzen duenez, berezitasun identitarioak balioa eranstean duela” diozu, eta zapalkuntzen arteko lehia bat gertatzen dela. Zein zentzutan?

Lehengoan artikulua bat irakurri nuen “haurdunaldi subrogatuari” buruz. Bertan praktika horren alde zegoen pertsona bat aurkezten zitzaigun: ez-binarioa, beltza, ijitoa, judua eta “langile-jatorrikoa”. Alegia, badirudi pertsona bat zenbat eta espezifikagoa izan, orduan eta eskubide gehiago dauzkala, kasu honetan emakume pobre bat esplotatzekoa eta ume-ekoizle bihurtzeko.

Landu dudana beste gai bat da 1970eko hamarkadatik aurrera lausotuz joan zirela XX. mendean bat egin zuten hiru identitate sendoak –erlijiosoa, klaseari dagokiona eta nazionala–. Basamortu hori zerbaitekin bete behar izan zen, eta zerbait hori klase ertain aspirazionala izan zen. Ez da benetako klase ertaina, denok izan nahi dugun identitate kultural kolektibo bat baizik. Klase ertain as-

pirazional hori oso homogeneizatzailea da berez, eta, hala, jende guztiak sentitzen du bere ezaugarri espezifikoak gehitu behar dituela dibertsitatearen merkatuan lehiatu ahal izateko. Azkene-rako, nahastu egiten dira bizi-estiloak eta identitate politikoa eta ez dakigu zertaz ari garen, ideologiaz edo hobby batez.

Zer pentsatzen duzu indignadismoaz eta biktimismo nartzista indibidualistan oinarritutako "aktibismoaz"?

Aktibistak izanik, beren xedeak lortzeko artikulazio hori erabiltzen duten pertsonak iruditzen zaizkit kalte-tuenak hemen. Zeren, egia bada ere hasiera batean arreta handia piztu dezaketela beren inguruan, azkenean, badirudi horixe dela haien xede bakarra, hau da, ikusgarritasunaren merkatuan lehiatzea eta eztabaida publikoaren erdigunean egotea, eta ez jardun politiko zehatz bat egitea arazo zehatz baten inguruan.

Haurdunaldi subrogatuari buruz aipatzen nizen artikuluan agertzen zen pertsonari buruz, adibidez, esaten zen "langile-jatorria" zeukala. Horrelako gauzetan ikus dezakegu nola murriztu duten langile-klasea-ekoizpenari lotutako kategoria bat zena berez, identitate baten bidez ere azaleratzen zaiguna, jakina-identitate-kontu hutsera; eta nola identitate sozial guztiak parteka-

tzen zuten hori, langile-klasekoak izatea alegia, beste identitate bat bihurtu duten. Horixe da aurkitzen dugun arazo handi bat: ahaztu egin zaigula gehien-gehienok langile-klasekoak garela, estatistika-kontu hutsagatik.

Esaten duzu "neoliberalismoak ez duela emakumeen mugimendua fagozitatze-ko aukera galtzen utziko eta desaktibatuta baina dibertsitatearen merkatuan lehiatzeko potentzial handiarekin itzuliko duela".

Martxoaren 8an, adibidez, artikulua bat publikatu zuen aldizkari batek: "Martxoaren 8an jantzi behar dituzun kamisetak", zeukan izenburuan. Alegia, ezinbestekoa duzula arropa hori janztea feminista izateko. Mangok eginak ziren lelo feministak zeramatzen kamiseta horiek. Eta,aldi berean, beste albiste batek esaten dizu Mangok langile bat kaleratu duela haurdun zegoelako; eta bere kamisetak egiteko siriari errefuxiatuak erabiltzen dituela, esklabotza-bal-dintzetan.

Horren aurrean, hauxe litzateke Twitterreko ohiko erreakzioa: "Haur-esplo-tazioaren errua feminismoarena dela esaten ari zara". Ez, esaten ari naizena da kapitalismoa ez dela ergela, ia dena zapuztu digula, eta feminismoarekin ere saiatuko dela. Ez dute klase-feminismoa edo emakumeen zapalkuntzaren egiturazko oinarrien kontra doan feminismo borrokalaria utziko, noski. Zerbait leuna eta atsegina, indibidual eta deklaratio-ba bihurtzen saiatuko dira. "Feminista naiz feminista naizela diodalako". Ez ba, feminismoa jardun politikoa da. Hitzak baino ekintzak behar dira: zure antzera pentsatzen duten beste pertsona batzuekin elkartu eta zerbait egin beharko duzu.

Gaia zertxobait aldatuz, zein iruditzen zaizu dela kulturaren eginkizuna?

Esparru politikoan legitimitateak sortzen diren substratua da kultura. Bote-re soila zakarregia gertatzen zaio jende gehienari besterik gabe onartu edo errespetatzeko, eta, hortaz, forma kultural batzuk behar dira hura onargarri bihurtzeko. Horixe da kulturaren eginkizun garrantzitsuenetako bat politikaren alorrean, eta horregatik jotzen dira zentzuzkotzat aukera politiko batzuk eta beste batzuk, ondo arrazoituta egon arren, eta historiako zenbait unetan erabilgarri agertu den corpus teoriko bat

izan arren, gauzatu ezintzat hartzen dira nagusiki. Onargarria dena zedarritzen digu kulturak, zer gelditzen den harresiaren barruan; eta zer harresitik kanpo.

Gertakari kulturalak garrantzi handia hartu du azken boladan, baina azkeneko ematen du kulturala dela axola duen gerra bakarra. XX. mendean, aldiz, gauzak egitean oinarritzen zen politika. Orain badirudi egin nahi duguna adierazte hutsagatik gertatu egingo dela. Kulturalari eta errepresentazioari lotutako gatazka horietako bat mahai gainean jartzen den bakoitzean, galdera hau egin behar dugu: "Administrazio publikoak zenbat diru inbertituko du egitasmo horretan?". Kanpainak egitea primeran baitago; baina oso ondo dago, halaber, soluzio zehatzak jartzea.

Zer dira "gerra kulturalak"? Non kokatzen dituzu eta zein da haien eginkizuna zure ustez?

Iruditzen zait AEBetako kontua direla gerra kulturalak. Europako testuingurura ekarri ditugu baina negozio txarra direla uste dut: politika soilik alor sinbolikoan mugitzearen emaitza dira, ekonomiaz arduratzeko aukera eskuinaren esku utziz. Ekonomia posible bakar bat dagoela eta ekonomia kudeatzeko modu bakarra dagoela onartzen denez, azkeneko ematen du auzi kultural horien inguruan borrokatzea baino ez zaigula gelditzen. Espainiako Estatura Zapateroren gobernuarekin iritsi ziren gerra kulturalak, ekonomian eskuindarra zen gobernu horrek itxurak egin behar baitzituen ezkertiarrek izaten jarraitzen zuten bere boto-emaleen aurrean.

Eta zer deritzozu "apropiazio kulturala" kontzeptuaz?

Kontzeptu hori ere AEBetatik iritsi zaigu, hein handi batean. Populazio afroamerikarrak sortu zuen, ikusirik zurien esku dagoen sistema kapitalistak nola bereganatzen zituen etengabe beraiek sortutako erresistentzia kulturalak, beren ezaugarri bereziak, zapalkuntzari aurre egiteko eta talde gisa kohesioztatzeke zeukaten modua..., zertarako eta

» "Kapitalismoa ez da ergela, ia dena zapuztu digu eta feminismoarekin ere saiatuko da. Ez dute klase-feminismoa edo emakumeen zapalkuntzaren egiturazko oinarrien kontra doan feminismo borrokalari utziko. Zerbait leuna eta atsegina, indibidual eta deklaratioa bihurtzen saiatuko dira"

» "Horixe da egungo aktibismoaren arazo larrienetako bat: egiturazko baldintzak guztiz baztertu eta gero, xehetasunetan jartzen duela arreta guztia"

ikusarazteko sistema jatorra zela eta beraiek zentzuzkoak.

Gure esparrura ekarrita, kontzeptu hori maila mikroan erabiltzen da batzuetan, modu neurritz kanpo erabili ere. Eta horixe da egungo aktibismoaren arazo larrienetako bat: egiturazko baldintzak guztiz baztertu eta gero, xehetasunetan jartzen duela arreta guztia, sistemaren funtzionamenduen gaineko ikuspegi orokorra zeharo ahaztuta. Logika postmodernoaren barruan dena hauteman ezina zaigunez eta konplexuegia gertatzen denez, ba, orduan, espezifikoa den horretan jartzen dugu arreta.

Ilean rastak egitea apropiazio kulturaltzat har dezakegu?

Ba, ez dut uste Jamaikan bizi den jendeari asko axola zaienik Cuencako gizon batek zer egiten duen. Arazoa da elementu arrazistak ez direla soilik kulturalak, gertakari ekonomiko baten adierazpide kulturala baita arrazismoa. Talde sozial eta etniko batzuk esplotatu beharra daukatenez gero, esplotazio hori bidezkoa dela pentsarazteko asmatu zuten pertsona batzuk gure azpitik daudela, eta hortik sortu zen supremazismoa.

Azkenik, egokia iruditzen al zaizu ilustrazioaren, sozialismoaren edo modernitatearen egitasmoak etnozentziko edo eurozentrikotzat jotzea?

Garapen historikoaren ondorioz, XIV. mendean aldaketak arabiar munduan gertatu ziren bezala, XVIII. mendetik aurrera aldaketak Europan gertatzen hasi ziren. Horrek ez du esan nahi iraultzari buruzko ideiak soilik mendebaldarrak direnik. Ideiek duten gauza ona da, onak badira, ez direla inoren jabetzakoak; eta gizadiarentzat erabilgarriak badira, edonork aprobetxatu ditzakeela. Zentzu horretan, sozialismoaren ideia gizon alemaniar batek formulatu zuen arren, ez dut uste Bolivian nekazariak gobernuaren kontra altxa zirenean, pentsatzen ari zirenik alemaniarrek ezer inposatu zietenik, baizik eta ideia on bat jaso zutela, eta beren testuingurura ahal zuten moduan egokitzen ari zirela. ■